

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

КРАСНОВОЇ НАТАЛІЇ ПАВЛІВНИ

на дисертацію **Парфановича Андрія Ярославовича**

«Соціально-педагогічні умови профілактики насильства у молодих сім'ях»

представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
231 – соціальна робота

Сім'я відіграє визначальну роль у становленні людини, задовольняючи цілу низку соціальних потреб особистості, серед яких прагнення моральної підтримки, безпеки, захищеності від зазіхань, емоційного комфорту, визнання та прийняття з боку значущих людей. Чинником соціального ризику, що призводить до поглиблення соціально-психологічної та моральної роз'єднаності, взаємної недовіри й ворожості щодо інших членів родини, брутальності й жорстокості в спілкуванні з оточенням виступає насильство.

Сьогодення поставило перед суспільством безліч проблем, які викликають навколо себе неабиякий ажіотаж та потребують негайного вирішення. Проте, постає парадокс: деякі не менш болючі питання залишаються «в тіні», бо люди, яких вони безпосередньо торкаються, вважають їх своїм особистим болем і намагаються вирішити їх самостійно, або ж просто змиритися із наявною ситуацією. Сімейне насильство в Україні усе ще залишається латентним явищем, яке виходить на поверхню тільки тоді, коли приховувати проблему вже неможливо. Домашнє насильство як одна з форм деструктивної моделі поведінки в міжособистісних стосунках загострюється в умовах війни в Україні. Перебування у зоні бойових дій та подальше повернення до мирного життя змінює психоемоційний стан людини, її установки щодо суспільства, близького оточення та самого себе.

Проблема насильства в сім'ї не є локальною, характерною виключно для України. Даній проблемі пріоритетну увагу приділяють уся світова спільнота та владні структури держав. Насильство в сім'ї, на думку громадськості, це «прихована епідемія світового масштабу». Міжнародна

спільнота усвідомлює всю гостроту та важливість проблеми насильства в сім'ї та намагається виробити єдину систему попередження такого насильства та захисту його жертв. З огляду на це актуальність проблеми дослідження не викликає сумніву.

Щодо показників якості дисертаційної роботи Парфановича Андрія Ярославовича, можемо відзначити, що актуальність роботи, обґрунтовує необхідність здійснення дослідження; виявляє суперечності, на розв'язання яких спрямоване дослідження.

Також показником якості представленої дисертації є, на наш погляд, наукова новизна одержаних результатів, тому що у представленій роботі уточнено соціально-організаційне забезпечення профілактики насильства у молодих сім'ях; теоретичні підходи до пояснення сутності сімейного насильства та форми, методи, технології практичного процесу профілактики сімейного насильства; специфіку формування, прояву, профілактики насильства стосовно членів сімей та особливості поведінки кривдника, жертви, учасників насильницького прояву; психолого-педагогічні характеристики членів молодого сім'ї з проявами насильства; форми, методи, методики, прийоми вітчизняного й зарубіжного досвіду щодо попередження й подолання насильства у молодих сім'ях. Також науково обґрунтовано соціально-педагогічні умови профілактики насильства у молодих сім'ях: – урахування специфіки сучасних молодих сімей та рівня їх готовності до сімейного життя: – програмна реалізації профілактичної роботи; – відповідність змісту профілактичної роботи суспільним реаліям та індивідуальним характеристикам кожного члена молодого сім'ї; – взаємодія суб'єктів профілактики й науково-методичне забезпечення у роботі з молодими сім'ями; – індивідуальне навчання членів молодого сім'ї побудові сімейних стосунків без насильства.

Практичне значення дослідження яке полягає у реалізації програми та розробці заходів з профілактики сімейного насильства у молодих сім'ях; підборі, апробації та розробці діагностико-профілактичного інструментарію

для діяльності суб'єктів профілактики; визначенні ефективних шляхів профілактики насильства у молодих сім'ях з урахуванням специфіки функціонування соціальних структур різного рівня, яка була впроваджена в процес діяльності Управління сім'ї та молоді Тернопільської обласної державної адміністрації, Департаменту соціального захисту населення Хмельницької обласної державної адміністрації, Департаменту соціального захисту населення Херсонської обласної державної адміністрації, Департаменту соціального захисту населення Закарпатської обласної державної адміністрації сприяло підвищенню рівня профілактики насильства серед молодих пар.

Слід зазначити, що теоретичний розділ дисертації має ґрунтовний характер, містить значний інформаційний і аналітичний матеріал щодо вивчення обраної проблеми. Так, автор, на основі аналізу теоретико-методологічних підходів до досліджуваної проблеми доводить, що профілактика насильства у молодих сім'ях – комплекс заходів правового, соціального, педагогічного, психологічного, морально-духовного характеру, здійснення яких сприяє усуненню факторів і детермінант, що призводять до формування та проявів насильства у стосунках молодої сім'ї.

Заслуговує на увагу аналіз методологічних засад дослідження. Дисертант досить ґрунтовно проаналізував проблему дослідження і було визначено зміст профілактики насильства у стосунках молодої сім'ї з огляду на можливості держави, специфіку діяльності соціальних закладів, установ, організацій. Основними напрямками якого є: вдосконалення культури шлюбно-сімейних стосунків; розвиток морально-духовних цінностей; формування відповідальності як механізму регулювання поведінки; формування правосвідомості й правової культури; розвиток комунікативної культури; формування навичок самореалізації та формування відповідального ставлення до батьківства.

У другому розділі «Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності соціально-педагогічних умов профілактики насильства у

молодих сім'ях» досить ґрунтовною і змістовною є проведена автором діагностична робота на основі низки педагогічних і психологічних методик, в яких брали участь 322 молоді сім'ї. Це дає підстави стверджувати, що робота ґрунтується на реальних даних. Діагностичним інструментарієм охоплено опитувальник, анкету, тести, методики, експертна оцінка. Діагностуванням засвідчено необхідність проведення профілактичної роботи з використанням розробленої та впровадженої індивідуальної карти молоді сім'ї, в якій фіксуються результати діагностики і профілактичного процесу.

Профілактична робота здійснювалась з використанням таких форм і напрямів як: лекції, бесіди, тренінги, тренінгові заняття, вебінари, семінари, дискусій, відеолекторіїв, рольових ігор, вирішення проблемних ситуацій, конференції, круглі столи, інтерактивні заняття, що проводилась за правовим, медико-біологічним, соціальним, педагогічним, психологічним, морально-духовним напрямами профілактики насильства у молодих сім'ях.

Текст дисертації супроводжується цифровими матеріалами, статистичними даними, таблицями, рисунками, які висвітлюють одержані в ході дослідження результати. Кожна з таблиць є результатом узагальнення та систематизації теоретичного й практичного матеріалу, що підтверджує якісний рівень дослідження. Ґрунтовним та доречним є використання методів математичної статистики, графічного зображення кількісних та якісних даних, отриманих у ході констатувального та формувального етапів експерименту.

Висновки до кожного розділу та загальні висновки логічні і послідовні, вичерпно та різнобічно розкривають сформульовані завдання і результати дослідження.

Отже, все вище викладене дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертації А. Я. Парфановича достатньо обґрунтовані й достовірні, а представлені в ній результати мають як теоретичне, так і практичне значення для теорії і практики соціальної педагогіки і соціальної роботи.

Аналіз дисертації дає підстави стверджувати, що вони відповідають сучасним вимогам.

Разом з тим, вважаємо за необхідне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі побажання:

1. З нашої точки зору, у Розділі 1, доцільно було б поміняти місцями 1.2 і 1.4, бо кількісно-якісний аналіз детермінації та наслідків насильства у молодих сім'ях логічно було б розкрити після визначення змісту профілактики насильства у молодих сім'ях, а основні підходи до попередження насильства у молодих сім'ях в Україні та за рубежом – після характеристики насильства у молодих сім'ях як соціальної проблеми.

2. У підрозділі 1.2. аналізуються детермінанти насильства, що дає змогу визначити особливості його розуміння і прояву, та наслідки для молодої сім'ї й кожного її члена. Детермінанти поділено на загальносоціальні (ментальність людей, ціннісні орієнтири, гендерні стереотипи, моральні стандарти поведінки) та внутрішньосімейні (стереотипи конфліктної субкультури, проблемні ситуації, невирішені проблеми, кризи, рівень культурного розвитку кожного з подружжя, недостатнє інформування одне про одного, адиктивна поведінка, рівень адаптації до спільного життя та ставлення до дітей, агресивність, прийняття індивідом за норму поведінкових девіацій, нездатність справитися з проблемами), що загалом проявляються як медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціологічні. Тож, на нашу думку, спочатку визначити теоретичні підходи до пояснення детермінант насильства у сім'ї, а потім, підтвердити статистичним аналізом опитування.

3. У тексті підрозділу 1. 4. (С. 87–88) вартувало б перенести «ефективність діагностичного інструментарію роботи з профілактики сімейного насильства у молодих сім'ях» у текст підрозділу 2.2. (Зміст і етапи реалізації експериментального дослідження).

Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи загалом, і швидше є приводом для наукової дискусії.

Отже, дисертаційна робота А. Я. Парфановича за своїм змістом і формою є завершеним самостійним дослідженням.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальної педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка»

Наталія КРАСНОВА

Підпис *Краснової Наталії*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *Віта Нещетемко*
ДЗ "Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка"

